

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Kreş mi, Gündüz Bakımevi mi, Anaokulu mu, Anasınıfı mı: Hangisi?

Prof.Dr. Mehmet Toran
İstanbul Kültür Üniversitesi

Doğumdan zorunlu eğitim çağına kadar uzanan erken çocukluk dönemi hem kırılganlıkları hem de dönüştürücü potansiyeliyle yaşamın en belirleyici dönemlerinden biridir. Bu süreçte çocukların maruz kaldığı dezavantajlar, onları savunmasız hale getirirken; çocuklara sunulan nitelikli eğitim, bakım, beslenme ve güvenlik gibi fırsatlar, onların esenliklerini ve gelişimlerini doğrudan destekler. Nitekim, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin temel ilkesi olan "çocuğun yüksek yararı", bu ihtiyaçların mümkün olan en erken yaşta karşılanması- nı yüksek önemde tavsiye eder.

Erken çocukluk eğitim ve bakım hizmetlerinin çocuk üzerindeki etkisi, yalnızca erişilebilir olmasına değil, aynı zamanda çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına, kültürel bağlamına ve içinde bulunduğu ekolojik sisteme duyarlılıkla tasarlanmasına bağlıdır. Kurum veya ev temelli modellerden hangisi benimsenirse benimsensin, hizmetlerin çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gereksinimlerini bütüncül bir yaklaşımla karşılaması gerekir. Koruyucu ve önleyici bakım hizmeti olarak değerlendirilen erken çocukluk eğitim ve bakım hizmetleri; sağlık, beslenme ve güvenliğin yanı sıra erken eğitimi de kapsayarak çocuğun yaşamını çok boyutlu şekillendirir. Bu hizmetler, merkezi veya yerel yönetimlerce sunulabilmekle birlikte, standartlarının "çocuğun yüksek yararı" gözetilerek geliştirilmesi "nitelik" vurgusunu ifade etmektedir.

Erken çocukluk eğitiminde tartışılan kavramlar

Erken çocukluk eğitim ve bakım hizmetlerine ilişkin günlük hayatımızda sıklıkla karşılaştığımız hemen hemen her seferinde birbirinin yerine kullandığımız "kreş", "gündüz bakımevi", "anaokulu", "anasınıfı" gibi kurum temelli hizmetler kavramsal olarak sadece Türkiye'de değil dünyada da tartışılan bir konu. Tartışmanın küresel ölçekte olmasının birçok nedeni olmakla birlikte belki de en önemli nedeni bu hizmetlerin sadece bir disiplin alanını ve kurumunu değil, birçok disiplin alanını ve kurumu farklı düzeyde ilgilendirmesinden kaynaklanmaktadır.

Birbirinden farklı ama bir o kadar da birbirine yakın çalışan disiplinlerin ve kurumların "kreş", "gündüz bakımevi", "anaokulu", "anasınıfı" gibi kurum temelli hizmetlerin sunumundaki rolü çocuğun refahı söz konusu olduğu için tartışılmaz, oldukça önemlidir. Bu bağlamda, bu hizmetler sa-

Ülkelerin temel hedefi, dezavantajlı çocukları birincil öncelik olarak belirleyerek, mümkün olan en erken yaşta, onlara etkili ve nitelikli ortamlar sunmaktır. Bu etkili ve nitelikli ortamlar "kreş" gibi diğer koruyucu ve önleyici bakım hizmetleri olan "gündüz bakımevi", "anaokulu", "anasınıfı" gibi hizmetleri ifade etmektedir.

dece kurum temelli değil aynı zamanda ev temelli de olabilmektedir. Ancak en etkili ve yaygın olan yaklaşımın kurum temelli olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Koruyucu ve önleyici bakım hizmetlerinden biri olarak kurum temelli sunulan kreş, etimolojik olarak Fransızcadan tüm dillere geçmiş, çocuk bakım evi anlamına gelmektedir. Elbette, çocuk bakımevi olarak tanımlanan kreşler sadece fiziksel bakım değil, aynı zamanda pedagojik desteği de kapsamaktadır. Bu bağlamda kreşlerin sadece fiziksel bakım bağlamında değerlendirilmesi kreşlerin kapsayıcı ve çok boyutlu işlevini göz ardı etmemize ve kreşlerden istenilen nitelikte yararlanmayı da engelleyecektir. Dolayısıyla "kreş" denildiğinde çocuğun içinde bulunduğu ekoloji bağlamında bir değerlendirmenin yapılması oldukça önemlidir. Kreş denildiğinde akla gelen "gündüz bakımevi, anaokulu ve anasınıfı" gibi hizmetlerin sunumu, yasal düzenlemelere ve ülkelerin sosyal politikalarına göre farklı şekilde yapılandırıldığını söyleyebiliriz. Buna paralel olarak Türkiye'de, bu hizmetlere ilişkin farklı düzenlemelerin olduğu ve bu hizmetlerin iki bakanlık, yani Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından sunulduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye'de, 30.04.2015 tarih ve 29342 sayılı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelikte Kreş "0-24 aylık çocuklara hizmet veren kuruluş" olarak tanımlanmakta ancak genellikle "Gündüz Bakımevi" ile birlikte hizmet olarak sunulmaktadır. Gündüz Bakımevi ise yine aynı yönetmelikte "25-66 aylık çocuklara hizmet veren kuruluş" olarak tanımlanmaktadır.

Bununla birlikte 26.07.2014 tarih ve 29072 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre Anaokulu "36-68 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan okul" olarak tanımlanırken; Anasınıfı ise yine aynı yönetmelikte "57-68 aylık çocukların eğitimi amacıyla ilköğretim bünyesinde açılan sınıfı" olarak tanımlanmaktadır. Yasal olarak Kreş ve Gündüz bakımevi açma yetki ve izni ASHB'de iken; Anaokulu ve Anasınıfını açma yetki ve izni ise MEB'dedir.

Farklı uygulamalar, ortak standartlar ve hedefler

Sonuç olarak, bir önceki paragrafta da belirtilmiş olan tanımlamalar bu kurumlarda birbirinden farklı uygulamaların olduğunu okuyucuya düşündürülebilir, ancak öyle değildir. Bu kurumların hepsi MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanmış ulusal program(lar)ı uygulamakla yükümlü olmakla birlikte personel istihdamı ve niteliği yine gerek ASHB gerekse MEB olsun, ilgili mevzuatlarına göre yapılmaktadır. Ulusal düzeyde yetki, izin, yaş gurubu, program, personel niteliği gibi bileşenlerin ötesinde bu kurumlar koruyucu ve önleyici bakım hizmetleri olarak uluslararası alanda tanımlanmakta ve çocuğa erişimi olanaklı kıla- cak her türlü stratejiyi desteklemektedir. Dolayısıyla uluslararası alanda bu kurumlar merkezi yönetim tarafından sunulduğu gibi, yerel yönetimler, işyerleri, dernek-vakıflar tarafından da sunulmaktadır. Bu bağlamda, ülkelerin temel hedefi, dezavantajlı çocukları birincil öncelik olarak belirleyerek, mümkün olan en erken yaşta, onlara etkili ve nitelikli ortamlar sunmaktır. Bu etkili ve nitelikli ortamlar "kreş" gibi diğer koruyucu ve önleyici bakım hizmetleri olan "gündüz bakımevi", "anaokulu", "anasınıfı" gibi hizmetleri ifade etmektedir.